

УДК 811.111'373'42:611.781:159.93

Мікава Н.М.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА “FACIAL HAIR” В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ (мотиваційний аспект)

Стаття присвячена розглядові мотиваційного аспекту англomовної лексико-семантичної групи “facial hair”. В роботі аналізується етимологія номінативних одиниць на позначення різновидів волосся на обличчі; виокремлюється два типи мотивації – кваліфікативна та релятивна.

Ключові слова: лексико-семантична група, етимологія, мотивація, номінативна одиниця.

Мікава Н.М. Лексико-семантическая группа “facial hair” в английском языке (мотивационный аспект). *Статья посвящена исследованию мотивационного аспекта англоязычной лексико-семантической группы “facial hair”. В работе анализируется этимология номинативных единиц, которые обозначают разновидности волос на лице; выделяется два типа мотивации – квалификативная и релятивная.*

Ключевые слова: лексико-семантическая группа, этимология, мотивация, номинативная единица.

Mikava N. Lexical semantic group “facial hair” in the English language (motivational aspect). *The article is dedicated to the study of the motivational aspect of the English lexical semantic group “facial hair”. The final aim of the work is to determine motivational types of the nominative units which constitute the given group. The volume of investigated material is 55 lexical units obtained by consecutive selection. Two types of motivation of the investigated nominative units have been studied, namely, qualificative and relative which are based on the form of a certain facial hair type or its contiguity with a famous person or group of people. Metaphoric patterns of nomination have also been viewed in the article.*

Key words: lexical semantic group, etymology, motivation, nominative unit.

Однією із проблем сучасної лінгвістичної семантики як розділу мовознавства, що вивчає лексичну підсистему мови, є стратифікація словникового масиву мови за різноманітними параметрами, у тому числі за походженням [2, 280]. Накопичений етимологами досвід свідчить про те, що назви предметів чи явищ виникають на основі певної характерної ознаки предмета чи явища, яка вибирається як розрізнявальна та слугує основою відповідного найменування [1, 160].

Мета роботи полягає у встановленні мотивації англomовних номінацій різновидів волосся на обличчі людини. Під мотивацією розуміємо формальний і семантичний зв'язок між словами як знаками і їхніми позначуваними [2, 401].

Матеріалом дослідження слугували 55 англomовних номінацій, виокремлених із спеціалізованих та загальнономовних лексикографічних джерел методом суцільної вибірки.

За характером ознак, що визначають внутрішню форму номінації, виділяємо два типи номінації конститuentів ЛСГ “facial hair” – кваліфікативну та релятивну.

До першої групи зараховуємо номінації (40 %), які ґрунтуються на формі відповідного типу волосся, наприклад:

*“A **Pencil Moustache** is one which is very thin, usually just above the line of the upper lip. It is supposed to look narrow enough to have been drawn on with a pencil (or eyeliner)” (4).*

*“**Circle beard** is a small chin beard that connects around the mouth to a moustache” (5).*

Досить продуктивним принципом творення англомовних номінацій різновидів бороди та вусів є аналогізація ознак реципієнтної зони БОРОДА / ВУСА та донорських зон ТВАРИНА й АРТЕФАКТ на основі схожості форми.

Так, наприклад, найпопулярніший різновид бороди, який в українській мові називається еспаньйола, отримала свою назву в англійській мові завдяки схожості з борідкою козла:

*“A **goatee** is a style of facial hair incorporating hair on a man’s chin but not his cheeks. The exact nature of the style has varied according to time and culture. Until the late 20th century, the term goatee was used to refer solely to a beard formed by a tuft of hair on the chin—as on the chin of a goat, hence the term ‘goatee’. By the 1990s, the word had become an umbrella term used to refer to any facial hair style incorporating hair on the chin but not the cheeks” (6).*

Подібний приклад бачимо і у наступному випадку: асиметрична форма вусів, які з одного боку повністю зростаються з бородою, а з іншого – відділені від неї, створює враження мавп’ячого хвоста, який обвиває лице чоловіка:

*“**Monkey tail**: a Van Dyke as viewed from one side, and a Lincoln plus moustache as viewed from the other, giving the impression that a monkey’s tail stretches from an ear down to the chin and around one’s mouth» (3).*

Ще одна група англомовних номінацій різновидів волосся на обличчі утворена за аналогізацією ознак реципієнтної зони БОРОДА / ВУСА та донорської зони АРТЕФАКТ. На основі схожості із підковою ґрунтується номінація вусів. Примітно, що поряд із цією назвою функціонує ще одна, яка базується на релятивній класифікації (цей різновид вусів дуже популярний серед байкерів):

*“**horseshoe moustache**, also known as a **biker moustache**, is a full moustache with vertical extensions grown on the corners of the lips and down the sides of the mouth to the jawline, **resembling an upside-down U or a horseshoe**. The whiskers grown along the sides of the mouth in the horseshoe are sometimes referred to as «pipes»” (3).*

Схожість між вусами та зубною щіткою лягла в основу номінації наступного різновиду волосся на обличчі, який носили Чарлі Чаплін та Адольф Гітлер:

*“**toothbrush moustache** is a moustache style, shaved at the edges, except for three to five centimeters above the centre of the lip. The sides of the moustache are vertical rather than tapered. The style first became popular in the United States in the late 19th century, from where it spread to Germany and elsewhere, reaching a height of popularity in the inter-war years before becoming unfashionable after World War II due to its association with Adolf Hitler. Other names for the moustache include **the Hitler, Charlie Chaplin, philtrum, postage stamp**» (3).*

Після того, як подібні вуса носили Адольф Гітлер та Чарлі Чаплін,

з’явилися їх синонімічні назви за їх іменами. Також синонімами є номінації *philtrum* та *postage stamp*, проте, в їх основі лежать різні мотиватори. Так, перша з них вмотивована місцем розташування вусів – губний жолобок (*philtrum*), тоді як друга утворена за схожістю форми вусів з поштовою маркою.

Другий тип мотивації – релятивний – представлений у нашій вибірці номінаціями тих типів волосся на обличчі, які отримали свою назву за ім’ям людини, яка його носила, або ж відображає характерність певного типу волосся на обличчі етнічної чи професійної групи. Цей тип мотивації домінує у даній ЛСГ, на відміну від ЛСГ “head hair”.

Один з різновидів еспаньолки був популяризований художником Ван Дайком, що і знайшло своє відображення у відповідній номінації:

*“The **Van Dyke** style is a type of goatee in which the chin hair is disconnected from the moustache hair. Often the two patches are shaped and styled independently of each other, sometimes with the chin being made into a narrow oval shape and the moustache flared out like a Handlebar style. This style is sometimes called a «French Beard» due to its widespread popularity in French culture of the late 19th and early 20th centuries”* (3).

Один із різновидів вусів отримав свою назву на честь вигаданого персонажу з фільмів:

*“A **Fu Manchu** moustache or simply **Fu Manchu** is a full, straight moustache that originates on the corners of the mouth and grows downward past the clean-shaven lips and chin in two tapered «tendrils», often extending past the jawline. The **Fu Manchu** moustache derives its name from **Fu Manchu**, the fictional character who wears such a moustache in film versions of the stories written by the British/Irish author Sax Rohmer”* (4).

Як відомо, Сальвадор Далі був надзвичайно екстравагантною людиною і носив вузькі і довгі вуса, закручені догори, тож не дивно, що цей різновид був названий на його честь:

*“**Dalí** – narrow, long points bent or curved steeply upward; areas past the corner of the mouth must be shaved. Artificial styling aids needed. Named after **Salvador Dalí**»* (6).

Професійна група представлена у релятивному типі мотивації, зокрема, наступною номінацією:

*“**Sea captain**: a rounded, bottom-heavy beard of medium length with short sides that is often paired with a longer mustache»* (7).

На прикладі даної номінації чітко прослідковуються культурні стереотипи у мові. Образ чоловіка із такою бородою – це стереотипне уявлення морського вовка, хоча далеко не всі капітани носять подібні бороди. На відміну від цього, номінація *biker moustache* отримала свою назву саме через те, що байкери дійсно носять цей різновид вусів, він є атрибутом відповідної субкультури.

Це стосується й етнічних особливостей зафіксованих такою номінативною одиницею:

*“**Muslim Beard**: Full beard with mustache trimmed”* (3).

Як показав наш аналіз, деякі типи волосся на обличчі мають декілька

синонімічних назв, одна з яких ґрунтується на зовнішньому вигляді, а інша – на відношенні до певної відомої людини:

«*The **chin curtain beard** (also called **Lincoln**) is a particular style of facial hair that grows along the jaw line and covers the chin completely. This is not to be confused with the chinstrap beard—a similar style of beard that also grows along the jaw line but does not fully cover the chin. In addition, many chin curtain beards do not extend that far below the jawline, if at all, whereas all chinstrap beards generally do. This style of facial hair was made famous by individuals such as Abraham Lincoln*” (3).

Якщо для розуміння першої назви достатньо володіти англійською мовою, то для розуміння другої необхідне знання культурних реалій та персоналій.

Таким чином, аналіз конститuentів ЛСГ «facial hair» в англійській мові на мотиваційному рівні показав, що в основі номінацій лежать власні ознаки (в нашому випадку зовнішній вигляд, а саме форма) та відносні ознаки (в нашому випадку сюди належать різновиди вусів та борід, що отримали свою назву за носієм відповідного стилю або ж за представниками етнічних та професійних груп).

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у аналізові функціонального аспекту досліджуваної лексико-семантичної групи в англійському мовленні.

Список літератури

1. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е изд., дополненное – М.: Большая Российская Энциклопедия, 2002. – 709 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
3. Hair – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_hairstyles
4. Online Etymology Dictionary – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.etymonline.com>
5. Oxford English Reference Dictionary. – Second Edition. – Oxford – New York, 1996. – 1765 p.
6. Sherrow V. Encyclopedia of hair: a cultural history / V. Sherrow. - Westport, Conn.: Greenwood Press, 2006. – 450 p.
7. Skeat W.W. An Etymological Dictionary of the English Language / W.W. Skeat. – Oxford: Oxford University Press, 1956. – 780 p.

References

1. Lingvisticheski jenciklopedicheski slovar (2002). Gl. red. V.N. Jarceva. – 2-e izd., dopolnennoe – M.: Bol'shaja Rossijskaja Jenciklopedija
2. Selivanova, O.O. (2006). Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediya. Poltava: Dovkillya-K.
3. Hair – [Electronic resource]. – Mode of access: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_hairstyles
4. Online Etymology Dictionary – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.etymonline.com>
5. Oxford English Reference Dictionary (1996). – Second Edition. – Oxford – New York.
6. Sherrow, V (2006). Encyclopedia of hair: a cultural history - Westport, Conn.: Greenwood Press.
7. Skeat, W.W. (1956). An Etymological Dictionary of the English Language. – Oxford: Oxford University Press.

Стаття надійшла до редакції 2.04.2017 р.